Roll No. ....

Total No. of Pages : 7

Total No. of Questions : 28

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड वार्षिक परीक्षा 2022-23

विषय कोड : 1218

वेदः (परम्परागत)

समय : 3 घण्टे **पूर्णांक : 100**

1. उचित विकल्पं चित्वा लिखत – 6×1=6

(क) माध्यन्दिन् संहितायां कति अध्यायाः सन्ति ?

(1) त्रिंशत्

(2) चत्वारिंशत्

(3) एकोनचत्वारिंशत्

(4) एकचत्वारिंशत्

(ख) शुक्ल यजुर्वेदस्य एकत्रिंशदध्याये कति मन्त्राः सन्ति ?

(1) द्वाविंशतिः

(2) एकविंशतिः

(3) त्रयोविंशतिः

(4) नवदश

(ग) "आकृष्णे नरजसा व्वर्त्तमानो" मन्त्रमिमं कस्मिन्नध्याये विहितः ?

(1) एकत्रिंशत्

(2) द्वात्रिंशत्

(3) त्रयस्त्रिंशत्

(4) चतुस्त्रिंशत्

(घ) "ॐ यज्जाग्रतो दूरमुदैति" अयं मन्त्रः चतुस्त्रिंशदध्यायस्य अस्ति :

(1) प्रथममंत्रः

(2) चतुर्थमंत्रः

(3) द्वितीयमंत्रः

(4) तृतीयमंत्रः

(ङ) माध्यन्दिन संहितायां गायत्री मंत्रस्य उल्लेखः कस्मिन्नध्याये अस्ति ?

(1) षड्त्रिंशत्

(2) षोडश

(3) षड्विंशति

(4) त्रिंशत्

(च) "ॐ खम्ब्रह्म" अयं मन्त्रः चत्वारिंशदध्यायस्य अस्ति।

(1) प्रथममंत्रः

(2) द्वितीयमंत्रः

(3) अन्तिममंत्रः

(4) आदिमन्त्रः

2. रिक्तस्थानानि पूरयत – $6\times1=6$

(यजुः, देवं, सहस्राक्षः, भवा, सरस्वती, एकत्रिंशत्)

(क) ॐ सहस्र शीर्षा पुरुषः .... सहस्रपात्।

(ख) परम पुरुषस्य वर्णनं .... अध्याये अस्ति।

(ग) उदुत्यञ्जात वेदसन् .... व्वहन्ति केतव:।

(घ) पञ्चनद्यः .... मपियन्ति सस्रोतस:।

(ङ) स्योना पृथिवीनो .... नृक्षरा निवेशनी।

(च) ईशोपनिषद् .... वेदे अस्ति।

3. यथायोग्यं योजयत – 6×1=6

(क)	सहस्रशीर्षा	(*i*)	प्रपद्येमनोयजु:
(ख)	ब्राह्मणोस्य	(*ii*)	वाच: सत्यमशीय
(ग)	ब्बिभ्राड	(*iii*)	पुरुष:
(घ)	यज्जाग्रतो	(*iv*)	मुखम्
(ङ)	ऋचंव्वाचम्	(*v*)	बृहत्पिवतु
(च)	मनस: काममा कूतिं	(*vi*)	दूरमुदैति

4. सत्यासत्यम् लिखत – 7×1=7

(क) वेदाध्यायी सदाशिव:। (सत्य/असत्य)

(ख) गद्यात्मक: वेद: यजुर्वेद: अस्ति। (सत्य/असत्य)

(ग) श्रीश्चते लक्ष्मींश्च एकत्रिंशदध्यायस्य मंत्र अस्ति। (सत्य/असत्य)

(घ) त्रयस्त्रिंशदध्याये सप्तनवति मन्त्रा: सन्ति। (सत्य/असत्य)

(ङ) तन्मेमन: शिवसङ्कल्पमस्तु चतुस्त्रिदध्याये नास्ति। (सत्य/असत्य)

(च) षड्त्रिंशदध्याये चतुर्विंशति मन्त्रा: न सन्ति। (सत्य/असत्य)

(छ) ईशावास्यमिदं सर्वं चत्वारिंशदध्याये नास्ति। (सत्य/असत्य)

5. एकपदेन उत्तरं लिखत – 7×1=7

(क) कस्मिन्नध्याये पुरुषसूक्त: विद्यते ?

(ख) द्वात्रिंशदध्याये कति मन्त्रा: सन्ति ?

(ग) वाजसनेयी शाखा कस्य वेदस्य अस्ति ?

(घ) "वण्णमहाँ्ंअसि" अयं मंत्र कस्मिन्नध्याये अस्ति ?

(ङ) उदात्त स्वरस्य छन्द: क: ?

(च) "आरात्रिपार्थिव ँ रज:" अयं मंत्र: कस्मिन्नध्याये अस्ति ?

(छ) लेट् लकारस्य प्रयोग: कुत्र भवति ?

लघूत्तरीय प्रश्ना:

6. विराटपुरुषस्य वर्णनं कस्मिन्नध्याये अस्ति तस्य आदि मंत्र: क: ? 2

7. चन्द्रमामनसो जातश्श्चक्षो: सूर्य्योऽअजायत। 2

मंत्र: कस्न्निध्याये विहित: ? अध्यायोल्लेख्य मंत्र प्रपूर्यताम्।

8. येनापावक चक्षसा भुरण्यन्तञ्जनाँऽअनु। इति मन्त्रं प्रपूर्यताम्। 2

9. अग्ने: स्तुति तथा तस्य महिमागानं कस्न्निध्याये अस्ति तस्य आदि मंत्र: क:। 2

10. त्रीणिपदाव्विचक्रमे व्विष्णुर्ग्गोपाऽअदाभ्य:। इति मन्त्र प्रपूर्यताम्। 2

11. कति वेदाङ्गा: सन्ति ? तेषां नामानि लिखत। 2

12. शन्नोदेवीरभिष्टयऽआपोभवन्तु पीतये। इति मंत्र प्रपूर्यताम्। 2

13. यतोयत: समीहसे ततोनोऽअभयङ्कुरू। प्रश्नेऽलिखितस्य पदस्य स्वरो लेखं कुरुत। 2

14. एकोन चत्वारिंशदध्यायस्य अन्तिमं मंत्रं लिखत। 2

15. कुर्व्वन्नेवेहकर्म्माणि जिजीविषेच्छत ६ समाः। प्रश्नेलिखितस्य पदस्य स्वरो लेखं कुरुत। 2

16. ३ॐ सहस्रशीर्षापुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् अस्य हिन्दी भाषायां अनुवादं कुरुत। 3

अथवा

एतावानस्य महिमातोज्यायाँश्श्च पूरुषः। इति मंत्रं सस्वरं विलिख्यताम्।

17. एकत्रिंशदध्याये परमपुरुषस्य महिमा वर्णितः अस्ति, अस्य अध्यायस्य अन्तिमं मंत्रं लिखत। 3

अथवा

मेधाम्मे वरुणोददातु मेधामग्निः प्रजातिः। अयं मंत्रः कस्मिन्नध्याये विहित ? प्रश्ने लिखितस्य पदस्य स्वरो लेखं कुरुत।

18. अद्द्यादेवाऽउदिता सूर्य्यस्यनिर६ हसः पिपृतानिरवद्द्यात्। अयं मंत्रः कस्मिन् अध्याये विहितः ? प्रश्ने लिखितस्य पदस्य स्वरो लेखं कुरुत। 3

अथवा

यजुर्वेदस्योपवेदः कः ? तस्य विषये **पंच** शब्दान् लिखत।

19. तस्याऽअरङ्गमामवो, मंत्रमिमं सम्पूर्य सस्वरं लिखत। 3

अथवा

यज्ञस्य क्रिया नियमानि च कस्मिन् वेदे वर्तन्ते ? तस्य विषये **पंच**शब्दान् लिखत।

20. 'नमस्तेऽअस्तुविद्युते' इति मंत्रं पूरयित्वा अध्यायस्य नाम लेखनीयः। 3

अथवा

सप्तत्रिंशदध्यायस्य आदिमं मंत्रं लिखत।

21. हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितम्मुखम्। अयं मन्त्रः कस्मिन्नध्याये विहित ? प्रश्ने लिखितस्य पदस्य स्वरो लेखं कुरुत। 3

अथवा

प्रश्नपत्रे समागतान् मंत्रान् विहाय चत्वारिंशदध्यायस्य कोऽपि मंत्रं लिखत।

दीर्घोत्तरीय प्रश्नाः —

22. अधोनिर्दिष्टेषु **द्वौ** मंत्रौ स्वरसहितौ प्रपूर्यताम्— 4

(1) षत्पुरुषेण हविषा .... शरद्धविः॥

(2) सप्तास्यासन्नपरि .... पुरुषम्पशुम्॥

(3) यज्ञेन यज्ञमय .... सन्ति देवाः॥

(4) अद्भ्यः सम्भृतः .... जानमग्ने॥

अथवा

बृहदारण्यकोपनिषदः रचनाकारः कः ? तस्य विषये वर्णनं कुरुत।

23. माध्यान्दिन संहिताया त्रयस्त्रिंशदध्यायस्य प्रश्नपत्रे समागतान् मन्त्रान् विहाय मन्त्र**द्वयं** लिखत। 4

अथवा

शतपथब्राह्मण विषये पञ्चाशत् शब्दं लिखत।

24. (1) सुषारथिरश्श्वा .... शिवसङ्कल्प्पमस्तु। 4

(2) यस्मिन्नृचः सामयजः .... शिवसङ्कल्प्पमस्तु।

(3) तद्विप्रसाव्विपन्यवो .... परमम्पदम्।

उपर्युक्तौ **द्वौ** मंत्रौ सस्वरौ पूरणीयौ।

अथवा

"यदाबध्नन्दाक्षायणा" मन्त्रं सम्पूर्य ससंदर्भ व्याख्या कुरुत।

25. षड्त्रिंशदध्यायस्य सस्वरं प्रथमं मंत्रं लिखत। 4

अथवा

गायत्री मंत्रः कस्मिन्नध्याये विहितः ? अस्य मंत्रस्य हिन्दीभाषायां अनुवादो विधेयः।

26. एकोन चत्वारिंशदध्यायस्य प्रथमं मंत्रं दशमं मंत्रं च लिखत। 4

अथवा

दक्षिणभारते यजुर्वेदस्य का शाखा प्रचलिता ? तस्य विषये दशशब्दान् लिखत।

27. व्वेदाहमेतम्पुरुषम्–मंत्रमिमं सम्पूर्य ससंदर्भ व्याख्यां कुरुत। 5

अथवा

वेदानां महत्त्वम् इति विषये शतशब्देषु निबंध लिखत।

28. यजुर्वेदस्य प्रतिपाद्य विषयः अस्ति कर्मकाण्डं प्रतिपाद्य विषयस्य शतशब्देषु निबंधं लिखत। 5

अथवा

व्विद्द्याञ्चा विद्याञ्च यस्तद्वेदो भयध्सह।

अविद्द्ययामृत्युन्तीर्त्वा विद्यया मृत मश्नुते॥

उपर्युक्त मंत्रस्य ससंदर्भ व्याख्यां कुरुत।